

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

МЕДИЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ЗАПОРІЗЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИКО - ФАРМАЦЕВТИЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

Циклова комісія професійної та практичної
підготовки відділення «Сестринська справа»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора з
навчальної роботи

Наталія БРАГАР

«26» серпня 2025 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з дисципліни **ОСНОВИ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ МЕДИЦИНИ**

Спеціальність **223 «Медсестринство»**

Освітньо-професійний ступінь **фаховий молодший бакалавр**

Форма навчання **денна**

Кваліфікація – **Сестра медична**

Термін підготовки **3 роки 10 місяців**

Кількість кредитів **3,0**

Загальна кількість годин **90 годин**

з них: лекції **12 годин,**

практичні **28 годин,**

самостійна робота **50 годин.**

Залік (семестр) – **V**

Програма складена відповідно до
ОПП «Сестринська справа» 2024 р.

Схвалена на засіданні ЦМК
Протокол №1 від «21»серпня 2025 року
Голова ЦМК _____

Запоріжжя 2025

Основи екології та професійної медицини. Робоча навчальна програма з підготовки фахівців освітньої кваліфікації фаховий молодший бакалавр із медсестринства за спеціальністю 223 «Медсестринство», Запоріжжя, Медичний фаховий коледж ЗДМФУ, 2025. – 32с.

Укладач: Тетяна ШКОПИНСЬКА

к.с-г.н., викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач – методист

Схвалено на засіданні циклової комісії професійної та практичної підготовки відділення «Сестринська справа»

Протокол № 1 від «21» серпня 2025 року.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму з дисципліни «Медсестринство в геронтології, геріатрії та паліативній медицині» складено для медичних закладів вищої освіти для спеціальності, 223 «Медсестринство» відповідно до ОПП «Сестринська справа» 2024 р.

Навчальним планом для вивчення дисципліни передбачено 90 год, з них лекцій — 12, навчальної практики — 28, самостійної роботи — 50 год.

Перший розділ програми — «Гігієнічне оцінювання чинників навколишнього середовища» є пропедевтичним курсом гігієни та санітарії. У першій частині передбачено вивчення положень, законів загальної гігієни, розглядаються поняття «здоров'я», «громадське здоров'я», дається характеристика чинників навколишнього середовища, які впливають на організм людини та спричиняють виникнення і розвиток захворювань. У зв'язку з тим, що одним з пріоритетних напрямів системи охорони здоров'я України є формування самозбережувальних настанов, програмою передбачена тема «Значення знань гігієни для формування професійного мислення медичних працівників». Особливу увагу слід звернути на особисту гігієну, як основу здорового способу життя, на формування свідомого і дбайливого ставлення до власного здоров'я, на засоби самооздоровлення, самозагартування. Студенти ознайомлюються з організацією санітарного нагляду в Україні, діяльністю провідних вчених-гігієністів та організаторів санітарної справи, з основами діловодства, методами санітарно-гігієнічних досліджень. Вивчення «Гігієнічного оцінювання чинників навколишнього середовища» спрямоване на формування гігієнічного мислення, на виховання поваги до майбутньої професії.

Зміст другого розділу програми — «Гігієна промислових, харчових підприємств і лікувально-профілактичних закладів» передбачає ознайомлення медичних сестер з гігієнічними критеріями та нормативами, що лежать в основі санітарних заходів, а також із чинним законодавством.

Мета навчання встановлюється на основі ОПП підготовки молодшого спеціаліста за спеціальністю «Сестринська справа» і є основою для побудови змісту навчальної дисципліни. Сформульовані конкретні цілі у вигляді певних умінь (дій), цільових завдань, що забезпечують досягнення кінцевої мети вивчення дисципліни. Кінцеві цілі програми:

- закріпити та поглибити теоретичні знання з дисципліни, удосконалити професійні навички та вміння;
- набути ключові особистісні, професійні та інструментальні компетенції;
- аналізувати стан навколишнього середовища та вплив чинників на здоров'я різних груп населення;
- володіти методами гігієнічного оцінювання впливу чинників мікроклімату, освітлення, вентиляції, опалення житлових та громадських приміщень;
- планувати профілактичні заходи щодо запобігання виникненню захворювань інфекційного та неінфекційного походження з аліментарним механізмом передачі, харчових отруєнь тощо;
- здійснювати профілактичні заходи щодо негативного впливу шкідливих і небезпечних чинників виробничого середовища на організм працюючих;

- оцінювати фізичний розвиток дітей і підлітків, здійснювати заходи щодо організації навчального та виховного процесу в дошкільних та загальноосвітніх закладах з профілактичною метою;
- дотримуватися санітарно-гігієнічного та протиепідемічного режиму в лікувально-профілактичних закладах, здійснювати заходи щодо профілактики внутрішньолікарняних інфекцій;
- планувати заходи щодо дотримання здорового способу життя, особистої гігієни та впроваджувати їх у практику охорони здоров'я;
- проводити профілактичні заходи відповідно до чинного законодавства України;
- підготуватися до майбутньої самостійної роботи.

Після вивчення дисципліни ***студенти можуть знати:***

- визначення і завдання екології та профілактичної медицини як науки;
- вплив чинників навколишнього середовища на здоров'я людей, профілактику захворювань, пов'язаних з впливом цих чинників;
- методи, форми і принципи формування здорового способу життя;
- законодавчі акти, що відображають завдання і зміст екології та профілактичної медицини;
- основні санітарні нормативи планування, обладнання й утримання об'єктів державного санітарного нагляду;
- заходи щодо санітарної охорони атмосферного повітря, поверхневих і підземних вод, ґрунту;
- санітарно-гігієнічні вимоги до якості питної води та організації питного водопостачання;
- санітарно-гігієнічні вимоги до збирання, видалення, знешкодження твердих відходів та рідких нечистот;
- методи та організацію санітарно-гігієнічних досліджень чинників навколишнього середовища.

Студенти можуть набутися навичок:

- *на рівні умінь виконувати дію, спираючись на матеріальні носії інформації:*
 - керуючись нормативно-технічною документацією, проводити постійний контроль даних інструментальних і лабораторних досліджень;
 - проводити відбір проб повітря аспіраційним, вакуумним і обмінним методами;
 - визначати вміст пилу в атмосферному повітрі, повітрі житлових та громадських споруд ваговим методом;
 - визначати вміст токсичних речовин у повітрі;
 - проводити відбір проб питної води;
 - визначати органолептичні і хімічні показники питної води;
 - проводити відбір проб води водойм;
 - проводити відбір проб ґрунту;
- *на рівні умінь виконувати дію, спираючись на постійний розумовий контроль без допомоги матеріальних носіїв інформації:*

- проводити облік і реєстрацію результатів лабораторних досліджень;
 - проводити санітарно-освітню роботу з пропаганди здорового способу життя та охорони навколишнього середовища;
 - організовувати і проводити санітарно-освітню роботу з пацієнтами та їх родинами;
- *на рівні навичок:*
- будувати графіки залежності захворюваності від ступеня забрудненості навколишнього середовища;
 - складати тексти санітарно-освітніх пам'яток, листівок;
 - складати план, тези санітарно-освітньої бесіди;
 - проводити санітарно-освітню бесіду;
 - оформлювати санітарний бюлетень;
 - відбирати проби повітря вакуумним способом;
 - відбирати проби повітря обмінним способом;
 - відбирати проби повітря в гумові камери;
 - відбирати проби повітря мокрим способом;
 - працювати з мірним посудом, аналітичними терезами;
 - працювати на фотоелектроколориметрі;
 - будувати калібрувальний графік і використовувати його під час досліджень на фотоелектроколориметрі;
 - вимірювати температуру води;
 - працювати з батометром

Компетенції

Загальні компетентності	ЗК
-------------------------	----

Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	ЗК 1
Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	ЗК 2
Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.	ЗК 3
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	ЗК 4
Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	ЗК 5
Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	ЗК 6
Спеціальні(фахові) компетентності	СК
Здатність до застосовування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.	СК 1
Здатність до співпраці з пацієнтом, його оточенням, з іншими медичними й соціальними працівниками на засадах сімейно-орієнтованого підходу, враховуючи особливості здоров'я чи 9 перенесені хвороби та фізичні, соціальні, культурні, психологічні, духовні чинники і фактори довкілля, здійснювати санітарнопросвітницьку роботу.	СК 4
Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.	СК 7
Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.	СК 8
Здатність до використання сукупностей професійних навичок (умінь) при підготовці та проведенні діагностичних досліджень та застосовуванні дезінфікуючих і лікарських засобів у професійній діяльності.	СК 9
Здатність до забезпечення безпеки пацієнта, дотримання принципів інфекційної та особистої безпеки, збереження здоров'я у процесі здійснення догляду, виконання маніпуляцій, процедур, при переміщенні та транспортуванні пацієнта, наданні екстреної медичної допомоги.	СК 10
Здатність до застосування сукупностей втручань та дій для забезпечення пацієнту гідного ставлення, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.	СК 11

Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя)..	СК 12
Здатність до використання професійно профільованих знань, умінь та навичок для здійснення санітарно-гігієнічних і лабораторних досліджень, протиепідемічних та дезінфекційних заходів..	СК 13
Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.	СК 14
Здатність до здійснення профілактичних втручань, спрямованих на зменшення інфекційних захворювань серед дорослого та дитячого населення, зокрема вакцинацію згідно з календарем профілактичних щеплень та екстрену імунпрофілактику, включаючи її популяризацію.	СК 15
Знання та розуміння	
Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.	РН 1
Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.	РН 2
Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.	РН 3
Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.	РН 5
Вживати заходи спрямовані на створення безпечного лікарняного середовища та дотримання лікувально-охоронного режиму, в інтересах збереження власного здоров'я та зміцнення здоров'я пацієнта .	РН 8
Розпізнавати й інтерпретувати ознаки здоров'я і його змін, хвороби чи інвалідності (оцінка/діагноз), обмежень можливості повноцінної життєдіяльності та визначати проблеми пацієнтів при різних захворюваннях і станах.	РН 9
Вміти проводити підготовку пацієнта до лабораторних, інструментальних та інших досліджень, здійснювати забір біологічного матеріалу та проб, скеровувати до лабораторії.	РН 10
Виконувати медичні маніпуляції та процедури відповідно до фахових протоколів, алгоритмів, включаючи надання послуг з первинної медичної допомоги в складі команди первинної медичної допомоги .	РН 12
Надавати екстрену та невідкладну долікарську медичну допомогу.	РН 13
Здійснювати заходи щодо збереження репродуктивного здоров'я населення з метою покращення демографічної ситуації.	РН 14
Надавати консультативну допомогу та здійснювати навчання населення щодо здорового способу життя, наслідків нездорового способу життя, важливості збільшення фізичної активності та здорового харчування, вакцинації; забезпечувати реабілітацію реконвалесцентів та диспансеризацію пацієнтів.	РН 15
Вживати заходи, спрямовані на специфічну та неспецифічну профілактику захворювань.	РН 16
Вживати протиепідемічні заходи в осередку інфекційних та особливо	РН 17

небезпечних захворювань при здійсненні професійної діяльності.	
Дотримуватися правил ефективної взаємодії в команді для надання якісної медичної допомоги різним категоріям населення.	РН 18

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
навчальної дисципліни
«Основи екології та профілактичної медицини»

Назви розділів і тем	Всього годин	Кількість годин за видами занять			
		З викладачем			с/р, інд/р
		Всього	Лекцій	П/з, С/з	
Розділ 1. Гігієнічне оцінювання чинників навколишнього середовища					
Тема 1. Перспективи розвитку профілактичного напрямку медицини. Навколишнє середовище та здоров'я. Чинники ризику виникнення захворювань.	12	6	2	4	6
Тема 2. Гігієна води та водопостачання населених місць.	14	6	2	4	8
Тема 3. Грунт як складовий елемент навколишнього середовища. Основні принципи санітарного очищення населених пунктів.	12	6	2	4	6
Тема 4. Завдання проф-ї медицини в галузі планування та охорони навколишнього середовища населених пунктів. Наукові основи раціонального харчування. Профілактика харчових отруєнь.	18	8	2	8	10
Розділ 2. Гігієна промислових, харчових підприємств і лікувально-профілактичних закладів					
Тема 5. Професійні шкідливості, зумовлені особливостями трудового процесу та їх профілактика. Профілактична медицина в галузі охорони здоров'я дітей і підлітків	18	8	2	4	10
Тема 6. Гігієна лікувально-профілактичних закладів. Здоровий спосіб життя. Особиста гігієна.	16	6	2	4	10
Всього:	90	40	12	28	50

Міждисциплінарна інтеграція.

Розділ 1.

Гігієнічне оцінювання чинників навколишнього середовища.

Тема 1. Навколишнє середовище та здоров'я. Чинники ризику виникнення захворювань.

Дисципліна	Знати	Вміти
Попередні		
1.«Біологія»	- принципи функціонування і структуру біологічних систем, їх онто- і філогенез, взаємозв'язки між біологічними системами, середовищем; оволодіння методологією наукового пізнання	- становлення наукового світогляду; формування емоційно- ціннісного ставлення до природи, до себе, до людей, до загальнолюдських духовних цінностей
2. «Фізіологія»	- функціонування систем організму в різні вікові періоди.	- володіти методикою обчислення, аналізу, графічного зображення показників діяльності лікувально-профілактичних закладів
Наступні		
1. «Соціальна медицина та організація охорони здоров'я»	- проблеми та етапи реформування існуючої системи охорони здоров'я в Україні; - чинне законодавство України про охорону здоров'я та нормативні документи, що визначають діяльність закладів охорони здоров'я	- вести медичну обліково-звітну документацію на своїй ділянці роботи - складати план роботи, звіт;
2.«Медсестринство в терапії»	- методи пропаганди здорового способу життя.	- оцінювати стан, збирати анамнез захворювання і життя.

Внутрішньо предметна інтеграція	- мета та завдання профілактичної медицини. - принципи та напрями подальшого розвитку системи охорони здоров'я в Україні.	- гігієнічне оцінювання впливу несприятливих чинників навколишнього середовища на здоров'я населення. - побудова графіків залежності захворюваності населення від ступеня забрудненості навколишнього середовища.
---------------------------------	--	--

Тема 2. Гігієна води та водопостачання населених місць.

Дисципліна	Знати	Вміти
Попередні 1. «Фізіологія» 2. «Основи мікробіології»	- функціонування систем організму в різні вікові періоди та значення води для організму. - поширення мікроорганізмів у природі; вплив чинників навколишнього середовища на мікроорганізми, дезінфекцію та стерилізацію	Визначити особливості функціонування організму при дегідратації. - проводити взяття, транспортування і підготовку матеріалу для бактеріологічного, вірусологічного дослідження при бактерійних, вірусних інфекціях
Наступні 1.«Медсестринство в інфектології»	- медсестринський процес при черевному тифі, паратифах А і В, харчових токсикоінфекціях, сальмонельозі, ботулізмі, ешерихіозах, кишковому ерсиніозі, шигельозі, холері, поліомієліті, вірусних гепатитах.	- виконання призначень з регідратаційної, дезінтоксикаційної терапії.
Внутрішньо предметна інтеграція	- фізіологічне, гігієнічне, епідеміологічне та господарське значення води;	- визначення органолептичних показників якості питної води (запаху, присмаку, прозорості, кольоровості, каламутності);

	- джерела водопостачання, порівняльна гігієнічна характеристика; - децентралізована система водопостачання; - причини забруднення та інфікування води у водогінній мережі, методи запобігання їм.	- визначення хімічних показників якості питної води: активної реакції (рН), сухого залишку, жорсткості, аміаку та йонів амонію, нітритів, нітратів, сульфатів, хлоридів, залишкового хлору; - гігієнічне оцінювання якості питної води за результатами лабораторних досліджень.
--	---	--

Тема 3. Ґрунт як складовий елемент навколишнього середовища. Основні принципи санітарного очищення населених пунктів.

Дисципліни	Знати	Вміти
Попередні 1. «Географія» 2. «Основи мікробіології»	- ґрунт, визначення поняття, фізичні та хімічні властивості ґрунту. - поширення мікроорганізмів у природі; - вплив ґрунту на мікроорганізми.	- розрізняти види ґрунту - проводити взяття, транспортування і підготовку матеріалу для бактеріологічного, вірусологічного дослідження при бактерійних, вірусних інфекціях.
Наступні 1. «Медсестринство в інфектології» 2. «Медсестринство в педіатрії»	- ґрунт як джерело інфекційних хвороб - ґрунт як джерело гельмінтозів	- визначати інфекційні хвороби, що пов'язані з заґризненням ґрунтом . - санітарно-просвітня робота серед батьків та персоналу ДНЗ щодо епідемічного значення ґрунту
Внутрішньо предметна інтеграція.	- роль ґрунту у виникненні й поширенні інфекційних захворювань (анаеробних інфекцій) та інвазій. - Ґрунт і захворювання	- відбір проб ґрунту для фізико-хімічного дослідження; - відбір проб ґрунту для бактеріологічного дослідження;

	неінфекційної етіології. Процеси та показники самоочищення ґрунту.	- відбір проб ґрунту для гельмінтологічного дослідження; - приготування водної витяжки з ґрунту; визначення амонійного азоту ґрунту; - гігієнічне оцінювання санітарного стану ґрунту
--	--	---

Тема 4. Завдання профілактичної медицини в галузі планування та охорони навколишнього середовища населених пунктів . Наукові основи раціонального харчування . Профілактика харчових отруєнь.

Дисципліни	Знати	Вміти
Попередні 1. «Біологія» 2. «Основи мед сестринської справи» 3.«Основи мікробіології»	- складові добового раціону здорової людини - знати лікувальні дієти та їх показання, протипоказання - поширення мікроорганізмів у природі.	- описувати харчовий раціон людини: мікро та макро нутрієнти. - складати меню-розкладку для ДНЗ та хворих. - проводити взяття, транспортування і підготовку матеріалу для бактеріологічного, вірусологічного дослідження при бактерійних, вірусних інфекціях.
Наступні 1.«Медсестринство в інфектології» 2. «Медсестринство в педіатрії»	- харчування як джерело інфекційних захворювань. - особливості харчування дітей різного віку.	- визначати інфекційні хвороби,що пов'язані з недоброякісним харчуванням - складання меню-розкладки. Складання схем годування дітей першого року життя.

Внутрішньо-предметна інтеграція.	- види харчування, поняття про збалансованість раціонів. Законодавчі норми фізіологічної потреби в харчових речовинах та енергії для різних груп населення, їх наукове обґрунтування. Фізіолого-гігієнічне значення нутрієнтів і гігієнічна характеристика харчових продуктів	- відбір проб харчових продуктів для органолептичного та фізико-хімічного дослідження; - проведення органолептичного та фізико-хімічного дослідження; - користування нормативною документацією; - оцінка результатів лабораторного дослідження продуктів харчування за нормативами; - оцінка якості досліджуваного харчового продукту.
----------------------------------	---	--

Розділ 2.

Гігієна промислових, харчових підприємств і лікувально-профілактичних закладів.

Тема 5. Професійні шкідливості, зумовлені особливостями трудового процесу та їх профілактика. Профілактична медицина в галузі охорони здоров'я дітей і підлітків

Дисципліни	Знати	Вміти
Попередні 1. «Анатомія людини»	- знати особливості та функції дитячого організму.	- визначити особливості функцій дитячого організму.
2. «Основи сестринської справи»	- медсестринський процес та його етапи.	-здійснювати медсестринський процес при догляді за здоровою дитиною.
Наступні 1. «Медсестринство в педіатрії»	-анатоמו-фізіологічні особливості органів і систем дитини; -фізичний і нервово-психічний	-оцінити стан дитини; -збирати анамнез захворювання і життя; -оцінювати особливості

2. «Основи медичної психології»	розвиток дитини. Методи пропаганди здорового способу життя. - вербальні та невербальні засоби спілкування.	перебігу періодів дитячого віку у дітей - етично-моральні аспекти при догляді за здоровою дитиною.
Вутрішньо-предметна інтеграція.	- охорона здоров'я дітей в Україні. Медико-санітарне забезпечення дитячих закладів, функціональні обов'язки медичних працівників цих закладів. Організація медичного спостереження за станом здоров'я дітей різного віку.	- оцінювання медичного обслуговування дітей у закладах різного типу; - оцінювання проведення медичних оглядів дітей різного віку; - оцінювання фізичного розвитку дитини; - ознайомлення та заповнення обліково-звітних форм медичної документації.

Тема 6. Гігієна лікувально-профілактичних закладів. Здоровий спосіб життя. Особиста гігієна.

Дисципліни	Знати	Вміти
Попередні		
1. «Основи мед сестринської справи»	Медсестринський процес та його етапи.	Здійснювати медсестринський процес при догляді за хворим
2.«Основи мікробіології»	- поширення мікроорганізмів у природі.	- проводити взяття, транспортування і підготовку матеріалу для бактеріологічного, вірусологічного дослідження при бактерійних, вірусних інфекціях.

Наступні 1.«Медсестринство в інфектології»	- профілактика ВЛП	дезінфекція,стерилізація
2.«Медсестринство в внутрішніх хворобах»	- особливості протікання професійних захворювань та отруень .	- діагностувати професійні захворювання та отруєння.
Внутрішньо- предметна інтеграція.	- профілактика гіпокінезії. Фізична культура як один з найважливіших елементів особистої гігієни в сучасних умовах. Види фізичної культури. Значення ранкової гігієнічної гімнастики та перебування на свіжому повітрі. Негативні наслідки активного та пасивного паління, несприятливий вплив на здоров'я надмірного вживання алкоголю	- організація і проведення санітарно- освітньої роботи з працюючими в шкідливих умовах виробництва, технічним персоналом, з медицини працівниками підприємства, робітниками харчоблоку та ін.; організація та проведення санітарно- освітньої роботи з профілактики професійних отруєнь

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Розділ 1.

Гігієнічне оцінювання чинників навколишнього середовища.

Тема 1. Навколишнє середовище та здоров'я. Чинники ризику виникнення захворювань.

Лекція : 2 год.

Практичне заняття: 4 год.

ЛЕКЦІЯ 1 л

План

1. Мета та завдання профілактичної медицини. Визначення поняття навколишнє середовище. Взаємний вплив людини і навколишнього середовища:
 - а) Гігієна як наука, її мета та завдання;
 - б) Закони гігієни як основа вчення про єдність і взаємодію організму та довкілля;
 - с) Гігієнічний норматив.
2. Поняття здоров'я та хвороба. Складові здоров'я.
3. Вплив фізичних, хімічних та біологічних властивостей чинників біосфери на здоров'я людини.
4. Чинники природно-антропогенного походження та їх вплив на здоров'я людини.
5. Соціально-екологічні чинники ризику здоров'я: урбанізація, інтенсифікація виробництва, інформаційне та психологічне перенавантаження.

Практичне заняття 1

Тема: Аналіз екологічних ризиків: моделювання залежності

захворюваності від забруднення та розробка оздоровчих заходів

«Вирішення ситуаційних задач та побудова графіків залежності захворюваності населення від ступеня забрудненості навколишнього середовища (атмосферного повітря, питної води, ґрунту та ін.). Розроблення оздоровчих заходів для населення.»

Практичні навички:

- гігієнічне оцінювання впливу несприятливих чинників навколишнього середовища на здоров'я населення.
- побудова графіків залежності захворюваності населення від ступеня забрудненості навколишнього середовища.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

Основи екології та профілактична медицина: підручник для мед. ВНЗ I—III р.а. Затверджено МОЗ / Д.О. Ластков, І.В. Сергета, О.В. Швидкий, А.Ю. Сергієнко та ін. — К.: Медицина, 2021. — 472 с. С. 9-32

Додаткова:

Основи профілактичної медицини: підручник (ВНЗ I—II р.а.) Затверджено МОЗ України / П.С. Бебешко, Ю.С. Скоробреха, О.П. Коріняк. — 4-е вид., випр. — К.: ВСВ «Медицина», 2017. — 248 с.

Тема 2. Гігієна води та водопостачання населених місць.

Лекція: 2 год.

Практичне заняття 4 год.

ЛЕКЦІЯ 2 л

План

1. Фізіологічне, гігієнічне, епідеміологічне та господарське значення води.
2. Джерела водопостачання, порівняльна гігієнічна характеристика
3. Децентралізована система водопостачання.

4. Причини забруднення та інфікування води у водогінній мережі, методи запобігання їм.
5. Санітарний нагляд за водопостачанням населених місць, санітарна охорона водойм.

Практичне заняття 2

Тема: Санітарне обстеження джерел водопостачання. Мікробне число.

Колі-титр. Колі-індекс.

«Санітарне обстеження джерел водопостачання за спеціально розробленою картою. Взяття проб води з мережі міського водогону. Методика зберігання та транспортування проб води. Показники якості питної води при центральному водопостачанні (мікробіологічні, токсикологічні, органолептичні). Мікробне число. Колі-титр. Колі-індекс. Паразитологічні показники безпеки питної води. Токсикологічні показники нешкідливості хімічного складу питної води. Органолептичний аналіз води. Радіаційна безпека питної води. Знезараження води, визначення дози хлору.

Планування профілактичних заходів щодо санітарної охорони джерел водопостачання. Проведення санітарно-освітньої роботи з метою профілактики захворювань, пов'язаних з якістю питної води.»

Практичні навички:

- визначення органолептичних показників якості питної води (запаху, присмаку, прозорості, кольоровості, каламутності);
- визначення хімічних показників якості питної води: активної реакції (рН), сухого залишку, жорсткості, аміаку та йонів амонію, нітритів, нітратів, сульфатів, хлоридів, залишкового хлору;
- гігієнічне оцінювання якості питної води за результатами лабораторних досліджень.
- визначення робочої дози хлору для хлорування води в польових умовах;
- вимірювання температури води;
- робота з батометром;
- робота з водяною банею.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

Основи екології та профілактична медицина: підручник для мед. ВНЗ I—III р.а. Затверджено МОЗ / Д.О. Ластков, І.В. Сергета, О.В. Швидкий, А.Ю. Сергієнко та ін. — К.: Медицина, 2021. — 472 с. С. 63-93

Додаткова:

Основи профілактичної медицини: підручник (ВНЗ I—II р.а.) Затверджено МОЗ України / П.С. Бебешко, Ю.С. Скоробреха, О.П. Коріняк. — 4-е вид., випр. — К.: ВСВ «Медицина», 2017. — 248 с.

Тема 3. Ґрунт як складовий елемент навколишнього середовища. Основні принципи санітарного очищення населених пунктів.

Лекція: 2 год.

Практичне заняття 4 год.

ЛЕКЦІЯ 3 л

План

1. Ґрунт, визначення поняття. Фізичні та хімічні властивості ґрунту.
2. Джерела забруднення ґрунту в сучасних умовах індустріалізації та хімізації промисловості і сільського господарства.
3. Вплив забруднення ґрунту на здоров'я та санітарні умови життя населення.
4. Ґрунт і захворювання неінфекційної етіології.
5. Процеси та показники самоочищення ґрунту.

Практичне заняття 3

Тема: Оцінювання санітарного стану ґрунту за комплексом показників «Фізичні властивості ґрунту (водопроникність, водомісткість, капілярність, повітропроникність тощо). Поняття «біогеохімічні епідемічні захворювання», «геохімічні провінції». Отрутохімікати, види, застосування. Хімічне забруднення ґрунту, поняття гранично допустимі концентрації (ГДК) хімічних речовин у ґрунті. Методи відбору проб ґрунту для дослідження. Оцінювання санітарного стану ґрунту за комплексом показників. Санітарне число. Планування профілактичних заходів щодо санітарної охорони ґрунту. Проведення санітарно-освітньої роботи з метою профілактики захворювань, пов'язаних із забрудненням ґрунту.»

Практичні навички:

- відбір проб ґрунту для фізико-хімічного дослідження;
- відбір проб ґрунту для бактеріологічного дослідження;
- відбір проб ґрунту для гельмінтологічного дослідження;
- приготування водної витяжки з ґрунту;
- гігієнічне оцінювання санітарного стану ґрунту.
- робота з набором сит для визначення величини зерен ґрунту;
- робота з мірним посудом; терезами.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

Основи екології та профілактична медицина: підручник для мед. ВНЗ I—III р.а. Затверджено МОЗ / Д.О. Ластков, І.В. Сергета, О.В. Швидкий, А.Ю. Сергієнко та ін. — К.: Медицина, 2021. — 472 с. С. 94-128

Додаткова:

Основи профілактичної медицини: підручник (ВНЗ I—II р.а.) Затверджено МОЗ України / П.С. Бебешко, Ю.С. Скоробреха, О.П. Коріняк. — 4-е вид., випр. — К.: ВСВ «Медицина», 2017. — 248 с.

Тема 4. Завдання профілактичної медицини в галузі планування та охорони навколишнього середовища населених пунктів. Наукові основи раціонального харчування. Профілактика харчових отруєнь.

Лекція: 2 год.

Практичні заняття 8 год.

ЛЕКЦІЯ 4 л

План

1. Фізіологічні та гігієнічні основи харчування.:

- а) Кількісна та якісна повноцінність харчування.
 - б) Законодавчі норми фізіологічної потреби в харчових речовинах та енергії для різних груп населення, їх наукове обґрунтування.
 - с) Харчова та біологічна цінність основних продуктів тваринного і рослинного походження.
2. Харчові отруєння мікробної, немікробної природи та нез'ясованої етіології, їх профілактика. Оцінка якості досліджуваного харчового продукту.

Практичне заняття 4

Тема: Мікроклімат, світло, здоров'я: інструментальна оцінка та профілактичні заходи.

Мікроклімат, чинники, що впливають на його формування (фізичні, хімічні). Термометрія. Види термометрів, які використовуються в гігієнічній практиці. Термограф, принцип його роботи. Визначення температурного (просторового та часового) режиму приміщень.

Гігрометрія. Відносна вологість повітря. Абсолютна вологість повітря. Визначення вологості психрометрами Ассмана та Августа. Гігрограф, принцип роботи. Поняття фізіологічної відносної вологості та фізіологічного дефіциту насичення.

Барометрія. Визначення руху повітря крильчастим і чашковим анемометрами. Профілактичні заходи щодо негативного впливу шкідливих чинників мікроклімату на здоров'я. Інсоляційний режим і природне освітлення приміщень. Методи гігієнічного оцінювання природного освітлення (світлотехнічні, геометричні). Коефіцієнт природного освітлення (КПО) (фактичний, розрахунковий). Вимірювання зовнішньої та внутрішньої освітленості за допомогою об'єктивних люксометрів.

Джерела штучного освітлення. Інструментальні та розрахункові методи гігієнічного оцінювання штучного освітлення приміщень. Визначення штучного освітлення приміщень методом «ват». Гострота зору. Здатність ока до акомодатії та адаптації. Зорова втома, її профілактика.

Практичні навички:

- відбір проб повітря аспіраційним методом з використанням аерозольних фільтрів, поглинальних приладів, електроаспіратора;
- відбір проб повітря вакуумним способом;
- відбір проб повітря обмінним способом;
- відбір проб повітря в гумові камери, мокрим способом;
- визначення вмісту токсичних речовин у повітрі за допомогою газоаналізаторів.
- вимірювання температури повітря термометрами;
- вимірювання атмосферного тиску барометром;
- вимірювання швидкості руху повітря анемометрами, кататермометром.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5

Тема: Гігієна харчування: основи енергообміну та санітарний контроль
«Методи визначення добових енергозатрат організму. Основний обмін. Специфічна динамічна дія їжі. Робоча надбавка. Коефіцієнт фізичної активності

(КФА) як фізіологічний критерій для диференціації працездатного населення на групи. Розрахунок енергетичної цінності харчового раціону та збалансованості харчових речовин. Калорійність «брутто» і «нетто». Організація харчування в лікувально-профілактичних закладах. Санітарно-гігієнічний контроль за організацією харчування в лікувально-профілактичних закладах. Планування заходів щодо профілактики харчових отруєнь»

Практичні навички:

- відбір проб харчових продуктів для органолептичного та фізико-хімічного дослідження;
- проведення органолептичного та фізико-хімічного дослідження.
- користування нормативною документацією;
- оцінка результатів лабораторного дослідження продуктів харчування за нормативами;
- оцінка якості досліджуваного харчового продукту.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

Основи екології та профілактична медицина: підручник для мед. ВНЗ I—III р.а. Затверджено МОЗ / Д.О. Ластков, І.В. Сергета, О.В. Швидкий, А.Ю. Сергієнко та ін. — К.: Медицина, 2021. — 472 с. С.129-224

Додаткова:

Основи профілактичної медицини: підручник (ВНЗ I—II р.а.) Затверджено МОЗ України / П.С. Бебешко, Ю.С. Скоробреха, О.П. Коріняк. — 4-е вид., випр. — К.: ВСВ «Медицина», 2017. — 248 с.

Розділ 2.

Гігієна промислових, харчових підприємств і лікувально-профілактичних закладів.

Тема 5. Професійні шкідливості, зумовлені особливостями трудового процесу та їх профілактика.

Лекція: 2 год.

Практичні заняття 6 год.

ЛЕКЦІЯ 5 л

План

1. Соціально-гігієнічне визначення праці.
2. Фізіологія праці, шкідливі чинники трудового процесу.
3. Втома та перевтома.
4. Професійні шкідливості та професійні захворювання, класифікація.
5. Засоби індивідуального захисту від шкідливих і небезпечних чинників виробничого середовища (захист тіла, органів зору, слуху, органів дихання).
6. Гігієнічні аспекти організації праці медичних працівників, профілактика професійної захворюваності молодших медичних спеціалістів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

Тема: Профілактика захворюваності та гігієна праці в медичних установах

Організація диспансерного спостереження в умовах медико-санітарних частин (МСЧ). Попередній і періодичний медичні огляди, мета проведення їх,

основна документація. Методи вивчення загальної захворюваності працівників: за результатами медичних оглядів, кількістю звернень за медичною допомогою та даними про причини смерті. Графічне зображення результатів аналізу захворюваності.

Практичні навички:

- складання схеми санітарного обстеження умов праці медичних працівників фізіотерапевтичного кабінету;
- розроблення пропозицій щодо поліпшення умов праці медичних працівників.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7

Тема: Фізичний розвиток дитини: закономірності, критерії та гігієнічна оцінка

Поняття про здоров'я. Критерії й групи здоров'я. Анатомо-фізіологічні особливості дитячого організму в різні вікові періоди. Закономірності росту і розвитку дитини. Фізичний розвиток дітей і підлітків, функціональний стан органів і систем. Методи дослідження та оцінювання фізичного розвитку (метод сигмальних відхилень, регресії тощо) за комплексною методикою»

Практичні навички:

- організація і проведення санітарно-освітньої роботи з працюючими в шкідливих умовах виробництва, технічним персоналом, з медичними працівниками підприємства, робітниками харчоблоку та ін.;
- організація та проведення санітарно-освітньої роботи з профілактики професійних отруєнь.

Практичне заняття 8

Тема: Гігієна дітей та підлітків: фізичний розвиток та охорона здоров'я.

Анатомо-фізіологічні особливості молодого організму в різні вікові періоди. Критерії та показники фізичного розвитку. Гігієна фізичного виховання дітей та підлітків. Гігієна трудового та політехнічного виховання дітей та підлітків. Гігієнічні основи режиму дня школяра.

Охорона здоров'я дітей в Україні. Медико-санітарне забезпечення дитячих закладів, функціональні обов'язки медичних працівників цих закладів. Організація медичного спостереження за станом здоров'я дітей різного віку. Основні принципи організації масових медичних оглядів.»

Практичні навички:

- оцінювання медичного обслуговування дітей у закладах різного типу;
- оцінювання проведення медичних оглядів дітей різного віку;
- оцінювання фізичного розвитку дитини;
- ознайомлення та заповнення обліково-звітних форм медичної документації.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

Основи екології та профілактична медицина: підручник для мед. ВНЗ I–III р.а. Затверджено МОЗ / Д.О. Ластков, І.В. Сергета, О.В. Швидкий, А.Ю. Сергієнко та ін. – К.: Медицина, 2021. – 472 с.

Додаткова:

Основи профілактичної медицини: підручник (ВНЗ І—ІІ р.а.) Затверджено МОЗ України / П.С. Бебешко, Ю.С. Скоробреха, О.П. Коріняк. – 4-е вид., випр. – К.: ВСВ «Медицина», 2017. – 248 с.

Тема 6. Гігієна лікувально-профілактичних закладів. Здоровий спосіб життя. Особиста гігієна.

Лекція: 2 год.

Практичні заняття 4 год.

ЛЕКЦІЯ 6 л**План**

1. Особливості сучасного лікарняного будівництва, порівняльне гігієнічне оцінювання різних систем забудови лікарень.
2. Значення оптимального гігієнічного режиму лікувально-профілактичних закладів для підвищення ефективності лікування пацієнтів, профілактики внутрішньолікарняних інфекцій, створення безпечних умов праці персоналу та їх поліпшення.
3. Палатна секція, її склад, лікарняна палата, варіанти планування та обладнання.
4. Особливості планування боксів, напівбоксів в інфекційних та дитячих відділеннях лікарні.
5. Заходи профілактики внутрішньолікарняних інфекцій.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9**Тема: Санітарно-гігієнічні стандарти в охороні здоров'я: безпека пацієнтів та персоналу**

«Ознайомлення з основними етапами проектування та будівництва (реконструкції) лікувально-профілактичних закладів, вимоги до проектування, розміщення та планування земельної ділянки. Внутрішнє планування лікарняних корпусів. Санітарно-технічне обладнання приміщень. Значення оптимальних умов роботи персоналу під час догляду за пацієнтами. Санітарно-гігієнічне оцінювання експлуатації та режиму роботи палатного відділення.

Основні принципи організації санітарно-гігієнічного та протиепідемічного режиму в лікувально-профілактичних закладах.»

Практичні навички:

- проведення інструментальних і санітарно-бактеріологічних досліджень у лікувальних закладах;
- гігієнічне оцінювання санітарно-протиепідемічного режиму лікувального відділення, аптеки, фельдшерсько-акушерського пункту за результатами санітарного обстеження, інструментальних і лабораторних досліджень;
- робота з нормативними документами лікувально-профілактичних закладів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10**Тема: Основи здорового способу життя та санітарно-освітня робота.**

«Здоровий спосіб життя, визначення, зміст. Принципи, методи, засоби та

режими загартовування з використанням природних чинників (сонячне випромінювання, повітря, вода тощо). Форми проведення санітарно-освітньої роботи. Складання плану проведення бесід з питань гігієни праці. Підготовка матеріалів для санітарного бюлетеня чи статті в газету.»

Практичні навички:

- організація і проведення санітарно-освітньої роботи з працюючими в шкідливих умовах виробництва, технічним персоналом, з медичними працівниками підприємства, робітниками харчоблоку та ін.;
- організація та проведення санітарно-освітньої роботи з профілактики професійних отруень.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

Основи екології та профілактична медицина: підручник для мед. ВНЗ I– III р.а. Затверджено МОЗ / Д.О. Ластков, І.В. Сергета, О.В. Швидкий, А.Ю. Сергієнко та ін. – К.: Медицина, 2021. – 472 с.

Додаткова:

Основи профілактичної медицини: підручник (ВНЗ I—II р.а.) Затверджено МОЗ України / П.С. Бебешко, Ю.С. Скоробреха, О.П. Коріняк. – 4-е вид., випр. – К.: ВСВ «Медицина», 2017. – 248 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА

(перелік питань, які виносяться на самостійне вивчення)

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.		6
2.	Основні принципи санітарного очищення населених місць	6

3.	Проблема захисту гідросфери. Запаси прісної води на планеті. Охорона водоймищ від виснаження та прогнозування якості водних ресурсів.	8
4.	Нетрадиційні форми харчування людини та їх гігієнічна оцінка. Лікувально-профілактичне харчування.	8
5.	Гігієнічний нагляд за харчуванням різних вікових груп, професій, хворих в стаціонарах, оздоровчих закладах. Парентеральне харчування, його гігієнічне обґрунтування.	6
6.	Методика розслідування випадків професійних захворювань та отруєнь. Попередні та періодичні медичні огляди як заходи їх профілактики	8
7.	Миючі засоби, їх гігієнічна характеристика.	8
	Усього	50

ПОТОЧНИЙ І ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Поточний контроль – здійснюється під час практичних та семінарських занять, а також шляхом відпрацювання заборгованостей і незадовільних оцінок, проведення індивідуальних консультацій.

Підсумковий контроль – семестровий іспит (залік).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

1. Оцінка **"відмінно"** виставляється, якщо студент:

- глибоко, ґрунтовно, всебічно та систематизовано засвоїв весь програмний матеріал,
- вичерпно, послідовно, грамотно та логічно його викладає,
- правильно обґрунтовує прийняті рішення, має різнобічні навички, прийоми, виконання практичних робіт, виявляє вміння самостійно узагальнювати та викладати матеріал, не допускаючи помилок,
- видозмінення завдання не викликає у нього складності,
- виявляє знання основної та знайомство з додатковою літературою, передбачених програмою на рівні творчого використання,

2. Оцінка **"добре"** виставляється, якщо студент:

- твердо знає програмний матеріал,
- грамотно і по суті викладає його, не допускає суттєвих неточностей у відповіді на питання,
- може правильно застосувати теоретичні положення і володіє необхідними навичками при виконанні практичних завдань на рівні аналогічного відтворення.

3. Оцінка **"задовільно"** виставляється, якщо студент:

- засвоїв тільки основний матеріал на рівні репродуктивного відтворення, але не знає окремих деталей,
- припускається неточностей,
- недостатньо вірних формулювань,
- порушує послідовність у викладі матеріалу,
- відчуває труднощі під час виконання практичних завдань.

4. Оцінка **"незадовільно"** виставляється, якщо студент:

- не знає значної частини програмного матеріалу,
- допускає суттєві помилки,
- з великим труднощами виконує практичні роботи на рівні нижче репродуктивного відтворення.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Основні аспекти розвитку профілактичного напрямку медицини.
2. Форми та методи профілактичного напрямку медицини.
3. Зв'язок профілактики з іншими галузями медицини. Гігієна як підґрунтя профілактичної медицини.
4. Закони гігієни. Питання гігієни та профілактики в програмі ВООЗ "Здоров'я для всіх у ХХІ столітті". Основи законодавства України про охорону здоров'я та санітарно-епідеміологічне благополуччя населення.
5. Львівська школа гігієністів та її внесок у розвиток гігієнічної науки, профілактики і санітарної практики.
6. Санітарно-епідеміологічна служба, її структура та завдання.
7. Методи санітарно-гігієнічних досліджень.
8. Дія комплексу чинників навколишнього середовища на організм людини.
9. Основні принципи гігієнічного нормування.
10. Атмосфера як елемент біосфери та чинник здоров'я (структура, склад, властивості, можливі зрушення у стані здоров'я, захворювання).
11. Способи охорони атмосферного повітря від забруднень.
12. Метеорологічні чинники як виробнича шкідливість.
13. Зрушення в стані здоров'я та захворювання, зумовлені впливом метеочинників. Заходи профілактики.
14. Санітарно-гігієнічне значення вуглекислого газу як показника антропогенного забруднення повітря приміщень. Методи визначення CO_2 в повітрі.
15. Гігієнічне значення вентиляції приміщень. Кратність повітрообміну в приміщеннях, методика досліджень.
16. Методи відбору проб повітря для гігієнічних досліджень, прилади.
17. Фізичні чинники атмосфери та їх гігієнічне значення.
18. Атмосферний тиск як виробнича шкідливість. Профілактика захворювань цивільного населення та військовослужбовців під час роботи, що пов'язана з впливом високого й низького атмосферного тиску.
19. Мікроклімат приміщень та його гігієнічне значення. Класифікація мікроклімату.
20. Гігієнічні основи оцінювання мікроклімату приміщень. Методика комплексного оцінювання впливу метеорологічних чинників на організм людини.
21. Температура повітря, її гігієнічне значення, методика дослідження. Профілактика переохолодження та перегрівання організму.
22. Вологість повітря, її гігієнічне значення, методика дослідження.
23. Сонячна радіація та її гігієнічне значення. Профілактика теплового та сонячного ударів.
24. Вплив ультрафіолетового та інфрачервоного випромінювання на організм. Профілактика захворювань під час роботи, що пов'язана з впливом ультрафіолетової та інфрачервоної радіації.
25. Освітлення та здоров'я. Гігієнічні вимоги до освітлення. Методики

визначення та оцінювання природного і штучного освітлення.

26. Зрушення в стані здоров'я та захворювання, що виникають в умовах недостатнього освітлення. Профілактика міопії в дітей і підлітків.

27. Клімат і здоров'я населення (визначення, класифікація, чинники, що формують та характеризують клімат, їхня гігієнічна характеристика).

28. Акліматизація людини (види, чинники, що впливають на акліматизацію, гігієнічні рекомендації).

29. Погода і здоров'я населення (визначення, класифікація, чинники, які формують і характеризують погоду, вплив на організм людини). Геліометеотропні реакції та їхня профілактика.

30. Вода як чинник навколишнього середовища, її фізіологічне, гігієнічне, епідеміологічне та господарське значення.

31. Водопостачання та здоров'я населення (характеристика джерел і систем водопостачання, гігієнічні вимоги до питної води). Заходи санітарної охорони водойм.

32. Методи відбору проб води для хімічного і бактеріологічного дослідження, її консервування та транспортування.

33. Органолептичні властивості води, методика дослідження.

34. Бактеріологічні показники якості питної води.

35. Твердість води, гігієнічне значення, методика визначення.

36. Очищення води (види, методи, засоби та прийоми). Показники якості очищення води.

37. Знезаражування води (методи, засоби, прийоми). Показники якості знезараження питної води.

38. Показники процесів самоочищення води у водоймах. Оцінювання якості води в польових умовах.

39. Санітарне очищення населених місць і здоров'я населення. Гігієнічні принципи проведення та показники якості санітарного очищення.

40. Гігієнічне значення ґрунту. Показники санітарного стану ґрунту.

41. Заходи щодо санітарної охорони ґрунту. Профілактика захворювань, пов'язаних із забрудненням ґрунту мікробного та немікробного характеру.

42. Урбанізація та проблеми охорони здоров'я.

43. Гігієна планування та забудови населених місць. Гігієнічне значення зелених насаджень.

44. Гігієнічні вимоги до житла. Вплив житлових умов на стан здоров'я та працездатність людини.

45. Гігієнічні принципи раціонального харчування. Показники адекватності та збалансованості харчування.

46. Класифікація та гігієнічна характеристика основних харчових речовин. Фізіологічні норми потреби в основних харчових речовинах і енергії різних груп населення.

47. Основні принципи проведення санітарної експертизи харчових продуктів. Харчові отруєння бактеріальної природи, заходи профілактики.

48. Гігієнічні основи лікувально-дієтичного харчування. Класифікація

харчових продуктів з урахуванням їхньої лікувальної дії.

49. Методики відбору проб їжі для лабораторного дослідження.

50. Охорона праці медичних працівників, профілактика професійної захворюваності.

51. Психологічні та психогігієнічні проблеми безпеки та охорони праці медичних сестер.

52. Класифікація виробничих шкідливостей. Система заходів з профілактики професійних захворювань та виробничого травматизму.

53. Гігієнічні основи профілактики та реабілітації професійно-зумовленої патології.

54. Класифікація основних видів і форм трудової діяльності. Гігієнічне оцінювання ступеня тяжкості та напруженості праці, методи дослідження.

55. Наукова організація праці. Заходи боротьби зі втомою.

56. Шум як виробнича і побутова шкідливість. Профілактика захворювань серед цивільного населення та військовослужбовців, робота яких пов'язана з впливом шуму.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

Основи екології та профілактична медицина: підручник для мед. ВНЗ I– III р.а. Затверджено МОЗ / Д.О. Ластков, І.В. Сергета, О.В. Швидкий, А.Ю. Сергієнко та ін. – К.: Медицина, 2021. – 472 с.

Додаткова:

Основи профілактичної медицини: підручник (ВНЗ I—II р.а.) Затверджено МОЗ України / П.С. Бебешко, Ю.С. Скоробреха, О.П. Коріняк. – 4-е вид., випр. – К.: ВСВ «Медицина», 2017. – 248 с.